

Lantmännen Agrovärme pilotstudier på sin anläggning i Skurup. Genom att utgå från träflis testar man att tillverka biokol i den befintliga anläggningen med lovande resultat.

– Pilotstudierna visar att det går utmärkt att tillverka biokol i våra anläggningar. Det behövs en del mindre investeringar för att kunna göra det i stor skala, men det är inga stora kostnader. Sen handlar det så klart också om att kunna leverera rätt kvalitet, att certifiera produkten och att bearbeta marknaden, kommenterar Henrik Frohm, vd på Lantmännen Agrovärme.

Ur hållbarhetssynvinkel är lokaliseringen av produktionen mycket viktig. För att nå tillräckligt bra klimatprestanda för biokol måste man ta hänsyn till transporten – ju längre den måste transporteras för att nå kunden, desto högre koldioxidutsläpp. Biokol är helt enkelt en produkt som kräver närhet till råvaran och närhet till kunden för att ha riktigt bra klimatvärden. Samtidigt är möjligheterna många om man börjar titta på andra råvaror än träflis.

– Om man kan utnyttja olika typer av restprodukter blir miljövinsten större, konstaterar Henrik och nämner avrens från kvärnindustrin som en bra möjlighet.

Hur och om biokoltillverkning blir verklighet i Lantmännen och hur den i så fall ska säljas är ännu inte klart, men traineestudiens slutsats är att det finns en mycket stor potential för svenskproducerad biokol i framtiden.

EU-projekt om biokol

Ett annat projekt som har biokol som på agendan är EU-projektet Agroinlog, där Lantmännen är en av 15 deltagare från hela Europa.

Agroinlog har som mål att ta vara på de outnyttjade resurserna i lantbruket för att skapa nya affärsmöjligheter i sektorn. Bland annat tar man fasta på att det finns inbyggda säsongsvariationer i branschen och därmed lediga resurser som skulle kunna användas på nya sätt. Det kan handla om industri som inte utnyttjas hela året, men det kan också handla om sidoströmmar som kan bli grunden för nya produkter och nya affärer.

Agroinlog består av 15 deltagande företag och organisationer från åtta europeiska länder. Sverige representeras av Lantmännen och forskningsinstitutet Rise som samarbetar i ett projekt med mål att undersöka möjligheten att framställa biokol från exempelvis kvärnavrens och halm. Desirée Karlsson från Agroetanol är Lantmännens representant i projektet och tillsammans med Johanna Lund från forskningsinstitutet Rise håller hon just nu på med en förstudie för att se över möjligheterna. Tanken är att undersöka om man skulle kunna använda den gamla foderfabriken i Skänninge som lades ned redan 2002 och där utrustningen sedan dess stått outnyttjad. Om det visar sig finnas chans till lönsamhet kommer man alltså att kunna utnyttja både en ledig lokal och sidoströmmar från annan produktion.

Text: Helena Holmkrantz

Hur jobbar vi med hållbarhet i Sverige?

Har ni sånglärkor i Italien? Fågeln alltså menar jag!

Jag var mitt upp i att berätta om hur vi jobbar i Sverige med lärkrutor, växtföljder, nollrutor och så vidare vid ett besök på en Odling i balans-gård i Skåne med gäster från SydEuropa.

Mitt i en mening så mötte jag italienarens lite frågande blick och måste fråga om sånglärkor i Italien och om han visste vad för slags fågel vi pratade om? Han tänkte efter ett tag och sen utbrast han. Ja, nu vet jag vad du menar, det är den där fågeln som vi äter med gräddsås. Sen såg han plötsligt skamsen ut. Samme man blev mycket förvånad när vi berättade om att vi odlar olika grödor, olika år på fälten i en planerad växtföljd.

Vi har kommit långt i Sverige vad det gäller hållbarhet. Jag tror vi till och med är världsbäst vad det gäller miljö, djurvålfärd och klimat. Det finns ett undantag och det är biologisk mångfald, där har vi en del kvar att jobba med. Därför har vi börjat med ett mycket viktigt projekt, Samzoner, tillsammans med bland annat Lantmännen.

Utvecklingen av Samzoner har även fångat myndigheternas intresse och beviljats offentligt stöd genom programmet EIP (European Innovation Partnership).

Det finns inget motsatsförhållande mellan effektivitet och miljöhänsyn. En produktion med ett effektivt utnyttjande av alla insatsmedel ger både mindre förluster och bättre ekonomi. I projektet Höstvetete mot nya höjder, som Odling i balans arbetade med i flera år, med syftet att öka skördarna, kunde man se att gårdar med samma grundförutsättningar kunde ha mycket varierande skörd. De bästa gårdarna hade generellt en bättre planering och timing och lyckades därmed utnyttja gårdens potential och tillförda produktionshjälpmedel mer effektivt. Skillnaden visar att det fortfarande finns förbättringspotentialer på många gårdar.

Den som har koll på produktionen har möjligheten att anpassa till rådande förhållanden och optimera sin odling (utom när vädrets makter tar över totalt).

Ekologi och ekonomi i balans handlar i grunden om en effektiv och lönsam produktion. Vad vi gör på varje kvadratmeter spelar därför roll. Gör vi rätt saker på varje del av fältet så finns det utrymme att avsätta mark för att odla kvalitativ biologisk mångfald.

Vi kallar sådana avsatta ytor för samzoner och de anläggs vid fältkant, i fält, vid vattendrag, eller runt fältbrunnar för att främja eller skydda miljön och omgivningen. De kan vara gräsbevuxna men om de ska fungera som skydd och foder åt fåglar och insekter, fältvilt så behöver de också innehålla blommor.

Här finns en multifunktionalitet eftersom en bevuxen yta också skyddar mot ytavrinning av oönskade ämnen till vattendrag.

Men att anlägga dessa zoner innebär extra arbete med sädd och de behöver skötas så en rimlig ersättning från samhället för att gynna den biologiska mångfalden behövs. Här hoppas vi på bättre regler i det kommande CAP-regelverket som ger oss större flexibilitet att själv anpassa zonerna efter läge och miljönytta. Lantmännen kommer saluföra några mångfaldsblandningar även under 2020.

Beställ utsäde i tid, förra året tog några av blandningarna slut tidigt.

Lärkrutor och blommande zoner är ett villkor i Lantmännens odlingskoncept Klimat och Natur.

Åtgärderna blir konkreta bevis på att vi inom svenskt lantbruket bryr oss. Att även konsumenter bryr sig fick ordförande för Odling i balans, Håkan Wahlstedt, uppleva en dag när en konsument ringde och frågade om han fick komma och besöka och se en ruta som han hade betalt för.

Följaktligen, Håkan tog med honom ut på fältet och visade rutorna och berättade att antalet lärkrutor ökat på gården. Han berättade att lärkrutor blir landnings- och startbanor åt lärkorna och används till födosök samtidigt som man kan ha en hög produktion på resten av fältet. Besökaren blev imponerad och glad, tackade för besöket och begav sig nöjd hem.

Nu kommer inte alla konsumenter besöka fälten, gubevars, men detta visar att vi med små medel kan visa att vi bryr oss och göra mycket nytta. Lärkrutor och Samzoner är tydliga bevis på att det går att kombinera hög produktion och hög miljönytta.

BILD: OLA JENNERSTEN

"Bättre en fågel i kanten än tio i fältet" Svenska myndigheter har hittills tyckt att Samzonsprojektet är riktigt intressant och bra. Nu behövs en samordning kring ersättningssystem och regelverk som är smidigt så att det finns utrymme för att göra åtgärder som passar på den egna gården och gynnar mångfalden. Genom att anlägga blommor och örter vid kanten kan man ge mat och föda åt fåglar, fältvilt, insekter och vi visar att vi bryr oss. Intresset finns där vill jag påstå.

Det lustiga i kråksången är att det är i princip samma åtgärder man gör och samma blommor man odlar vare sig man gör det för att det ska bli fler fåglar att skåda eller för att det ska bli fler fåglar att skjuta. Mångfaldszonerna kan också användas för att styra bort viltet från åkern för att skydda grödan från viltskador.

En annan åtgärd som visat sig effektiv är att vi delade ut utsäde som man kan så runt fältbrunnar för att undvika påkörning av fältbrunnen. Då brukar jag få frågan "var kan jag köpa mer utsäde?" Så visst bryr vi oss om hållbarhet inom lantbruket och det går visst att förena med en hög lönsamhet! I själva verket är det tvärtom som gäller – det är när vi gynnar miljö, mångfald och klimat som vi får den mest effektiva och lönsamma produktionen. Och på köpet ett vackrare landskap.

Helena Elmquist
Odling i balans